

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

БОНДАРЕНКО ЮЛІЯ ГРИГОРІВНА

УДК 330.322.4:338.24:338.48-53

МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИВАННЯМ
В РЕКРЕАЦІЙНІЙ СФЕРІ

Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління
національним господарством

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Львів – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі менеджменту організацій Національного університету «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
Петрович Йосиф Михайлович,
Національний університет «Львівська політехніка»,
професор кафедри менеджменту організацій

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Микитенко Вікторія Володимирівна,
Державна Установа «Інститут економіки
природокористування та сталого розвитку
НАН України», головний науковий співробітник
відділу методології сталого розвитку

кандидат економічних наук, доцент
Шахно Альона Юріївна,
Криворізький Національний університет,
в.о. завідувача кафедри економіки, організації та
управління підприємствами

Захист відбудеться “29” травня 2019 р. о 16.30 год на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.052.03 в Національному університеті «Львівська політехніка» (79013, м. Львів, вул. С. Бандери, 12, 4-й корпус, ауд. 209 а).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету «Львівська політехніка» (79013, м. Львів, вул. Професорська, 1).

Автореферат розісланий “26” квітня 2019 р.

В.о. вченого секретаря спеціалізованої
вченої ради, д.е.н., професор

І.Б. Скворцов

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Політичні та економічні обставини, які склалися сьогодні в Україні, мають визначальний вплив на всі сфери життя населення і призвели до зниження темпів розвитку провідних галузей, різкого спаду темпів економічного розвитку. З іншого боку, це дозволило виявити недосконалість інституційного середовища (професійного рівня органів державного управління, комунікацій, темпів реформування економіки тощо), що спричинило зниження темпів надходження інвестиційних ресурсів в економіку в умовах невизначеності та потенційної загрози військового втручання вглиб країни з боку Російської Федерації. У результаті відбулися значні структурні зміни в обсягах капітальних інвестицій, зокрема суттєво зменшилася їх частка у рекреаційну сферу. Однак, саме розвиток рекреації як багатогранного явища суспільного життя населення сприяє підвищенню рівня ВВП держав через відтворення людського капіталу та підвищення його продуктивності. Україна, завдяки її вигідному географічному розташуванню та унікальним природним рекреаційним ресурсам, може стати осередком відновлення фізичних сил та психоемоційного стану людини, які при теперішньому прискореному науково-технічному прогресі є важливим чинником підвищення продуктивності праці та розвитку здорової нації. Рекреація на сьогодні стає одним з основних напрямків формування нового погляду на задоволення потреб людини у відпочинку, оздоровленні, лікуванні та організації вільного часу. У сучасних умовах в Україні офіційно не визначено місце рекреації та рекреаційної сфери, а також її не закріплено у законодавчо-нормативних актах як вид економічної діяльності. Власне це є однією з основних причин, що гальмують її розвиток, не дозволяють ідентифікувати і визначити рекреацію як стратегічний пріоритет розвитку регіонів України в процесі розробки регіональних та державних програм галузевої підтримки, стратегій розвитку регіонів.

Різні аспекти розвитку і становлення рекреаційної сфери (РС), загалом, та її структурних складових, зокрема, висвітлені у роботах Л. Гринів, О. Гулич, В. Кифяка, В. Кравціва, П. Масляка, Н. Мироненка, М. Одрехівського, І. Смаля, Н. Фоменка. Також достатня кількість наукових праць вітчизняних та зарубіжних дослідників присвячена проблематиці державного управління інвестуванням в економіці. Зокрема, вагомий внесок у розвиток наукових підходів до визначення складної економічної категорії «механізм» та «інвестиційний механізм», дослідження механізмів державного управління зробили вітчизняні та зарубіжні вчені, а саме: Г. Астапова, М. Долішній, О. Ковалюк, М. Крупка, А. Кульман, В. Микитенко, І. Михасюк, Н. Нижник, С. Реверчук, У. Садова, Л. Салимов, Д. Стеченко, В. Тертичка, А. Шахно. Теоретико-методологічну основу досліджень щодо економічних категорій «інвестиції» та «інвестування» склали наукові здобутки вчених: В. Гриньової, В. Козика, В. Коюди, Дж. Кейнса, А. Пересади, Й. Петровича, О. Пирог, О. Свінцова, І. Скворцова, І. Туган-Барановського. Дані дослідження присвячені аналізуванню інвестицій у відпочинок та рекреацію, і тому можуть бути покладені в основу подальшої розробки ефективного механізму державного управління інвестуванням у сфері рекреації в Україні.

Водночас важливим науковим підґрунтям у виконанні даної дисертаційної роботи стали наукові праці М. Бублик, М. Войнаренка, Г. Захарчин, І. Карого,

О. Кузьміна, Ж. Поплавської, Н. Чухрай, Н. Шпака з інших важливих сфер економічних досліджень, зокрема кластерної організаційної форми об'єднання підприємств, впливу стратегії на державне, місцеве управління та менеджмент організацій.

Загалом, попри чималі напрацювання, недостатньо дослідженими є питання удосконалення механізму державного управління інвестуванням в РС і формування інституційних умов його активізування та підвищення ефективності як однієї з важливих стратегічних складових успішного функціонування економіки, що обумовило вибір і актуальність теми дисертації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в межах науково-дослідної роботи кафедри менеджменту організацій Національного університету «Львівська політехніка» «Організаційно-методичне забезпечення формування кластерної моделі розвитку регіонального туризму» (номер державної реєстрації 0113U005299), де автором проведено аналіз функціонування туристичних кластерів, зокрема досліджено зарубіжний досвід. Обґрунтовано доцільність кластерної моделі розвитку туризму на Львівщині, запропоновано концептуальні підходи підвищення інвестиційної привабливості туристичної галузі у регіонах України.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є теоретичне узагальнення та розроблення науково-методичних і практичних рекомендацій, спрямованих на ефективний розвиток РС на засадах формування і удосконалення механізму державного управління інвестуванням. Реалізація поставленої мети зумовила необхідність вирішення таких завдань:

- розвинути змістове наповнення понять «інвестиції», «механізм державного управління інвестуванням», «рекреація», «рекреаційно-туристичний продукт-послуга, «організації рекреаційної сфери» (ОРС);

- обґрунтувати науковий підхід до розуміння структури РС шляхом ідентифікації організацій, які безпосередньо та опосередковано пов'язані з РС та формують її організаційно-структурну складову;

- розвинути положення інституціональної теорії щодо визначення (інституційних) факторів впливу на формування механізму державного управління інвестуванням та взаємозалежність і взаємодоповнюваність учасників інвестиційного процесу в РС;

- удосконалити механізм державного управління інвестуванням в РС і формування рекреаційно-туристичного продукту-послуги з урахуванням наявного рекреаційного потенціалу території та особливостей споживчої поведінки населення залежно від рівня доходу сім'ї;

- розробити матрицю стратегічного управління інвестуванням в РС для створення привабливих інвестиційних умов її розвитку;

- обґрунтувати організаційно-економічні підходи до формування стратегічних напрямів розвитку РС у системі державного управління, які передбачають зростання інвестування в сферу рекреації.

Об'єктом дослідження є процеси державного управління інвестуванням в рекреаційній сфері.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні аспекти формування та удосконалення механізму державного управління інвестуванням в рекреаційній сфері України в умовах нестабільності ринкового середовища.

Методи дослідження. Теоретико-методичну основу склали *фундаментальні положення загальної економічної теорії, ринкової економіки* – для уточнення сутності і змісту понять «інвестиції», «механізм державного управління інвестуванням», «рекреація» (підр. 1.1, підр. 1.2), а також під час узагальнення та систематизування понять «ОРС» (підр. 1.3) і «рекреаційно-туристичний продукт-послуга» (підр. 3.1); теорія суспільного виробництва – при розробленні моделі формування рекреаційно-туристичного продукту-послуги (підр. 3.2), дослідження формування купівельної спроможності споживачів рекреаційно-туристичного продукту-послуги з врахуванням рівня сукупного доходу сім'ї (підр. 3.1). Для вирішення поставлених задач у роботі використовувалися також такі спеціальні методи наукових досліджень, як: *абстрактно-логічний і системно-структурний* – під час розроблення структурної схеми інтеграції управління РС у процесах стратегічного планування розвитку областей (підр. 3.1), моделі формування рекреаційно-туристичного продукту-послуги (підр. 3.1), моделі взаємозалежності і взаємодоповнюваності учасників інвестиційного процесу (підр. 3.2), формування кластеру і рекреаційного простору як ефективного механізму управління ОРС, вибору показників для проведення кластерного аналізу областей України (підр. 2.3); *методи статистичного та порівняльного аналізу*, що дали змогу об'єктивно оцінити рівень і динаміку інвестиційних процесів у РС в різних областях України (розділ 2), дослідити напрями інвестиційної діяльності та структуру капітальних вкладень ОРС (підр. 2.2); *графічний метод* – для унаочнення результатів емпіричних досліджень з метою вивчення основних тенденцій розвитку ОРС (підр. 2.3), для відображення результатів кластерного аналізу (підр. 2.3); *єдності аналізу та синтезу* – під час проведення порівняльного аналізу сучасного стану та особливостей інвестиційних процесів у РС в різних областях України (розд. 2, розд. 3); *за допомогою фундаментальних постулатів теорії інституціоналізму* визначено основні інститути, які мають визначальний вплив на підвищення інвестиційної привабливості економіки РС (підр.1.3, підр. 3.1, підр. 3.2) та формування механізму управління інвестиційними процесами в ОРС (підр. 3.1). *Порівняльні методи дослідження* застосовано також при вивченні світового досвіду здійснення рекреаційної діяльності (підр. 2.1), проведення кластерного аналізу як одного із видів систематизації, що виконує аналіз статистичних даних через об'єднання однорідних об'єктів дослідження з використанням програмного пакету «Statistica 10.0» для виявлення закономірностей формування рекреаційного потенціалу та інвестиційної привабливості РС у розрізі областей України (підр. 2.3).

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти України, що регламентують діяльність та розвиток рекреаційно-туристичної сфери України, нормативно-правові документи розвинених країн у сфері рекреації, Класифікатор видів економічної діяльності, наукові праці за проблематикою дослідження провідних вітчизняних і зарубіжних науковців, матеріали міжнародних науково-практичних конференцій та семінарів, статистичні та аналітичні матеріали Державної служби статистики України та статистичні дані Польщі, Інтернет-ресурси, результати власних досліджень, спостережень.

Наукова новизна одержаних результатів досліджень полягає у вирішенні наукового завдання щодо удосконалення теоретико-методичних засад, обґрунтування практичних рекомендацій щодо формування ефективного механізму державного управління, спрямованого на активізацію інвестування в РС, а саме:

вперше розроблено:

- матрицю стратегічного управління РС України у розрізі її областей з урахуванням їх рекреаційного потенціалу та інвестиційного забезпечення, що дало змогу обґрунтувати вибір розвитку цієї сфери, як одного зі стратегічних пріоритетів обласного розвитку в системі національного господарства;

удосконалено:

- комплексну модель активізації інвестиційних процесів у формуванні рекреаційно-туристичного продукту-послуги з урахуванням наявного рекреаційного потенціалу території та особливостей споживчої поведінки населення, для характеристики якої було використано концептуальне рівняння Дж. Кейнса, що дало змогу враховувати рівень пріоритетності та життєвої необхідності витрат на формування платоспроможного попиту на рекреаційно-туристичний продукт-послугу;

- механізм державного управління інвестуванням в РС при формуванні, якого, на відміну від існуючих механізмів, зроблено головний акцент на створенні сприятливого інституційного середовища шляхом взаємодії основних учасників інвестиційного процесу (владних структур; бізнесу, зокрема ОРС; населення; громадських організацій), результатом співпраці яких в процесі реалізації їхніх базових потреб, функцій та завдань буде підвищення інвестиційної привабливості РС;

- організаційно-економічні підходи до формування стратегічних напрямів розвитку ОРС, які на відміну від інших, передбачають утворення рекреаційного простору на облаштованих територіях в усіх областях України, допомагають формуванню рекреаційних кластерів за умови визначення РС одним із пріоритетів стратегічного розвитку економіки області у системі державного управління;

одержали подальший розвиток:

- понятійно-категоріальний апарат за темою дослідження шляхом поглиблення наукового тлумачення сутності та економічного змісту таких понять як: «інвестиції», яке, на відміну від існуючих визначень, наголошує на важливій ролі аксіологічних чинників формування довіри до економічної системи держави, включаючи усі її інституції, довготривалому періоді; «механізм державного управління інвестуванням», який розглядається як система елементів, які взаємодіють між собою за певним алгоритмом під дією невидимих мотиваційних чинників та рівня фаховості кадрів з державного управління і мають на меті активізацію інвестиційних процесів в державі; «рекреація», яку запропоновано розглядати з двох позицій: як послугу для населення, через процес створення комплексного рекреаційно-туристичного продукту-послуги організаціями рекреаційної сфери та галузь економіки держави як високо рентабельної сфери послуг; «рекреаційно-туристичний продукт-послуга», який запропоновано розглядати як поєднання результату та/або процесу праці, який виражений у

матеріальному, інтелектуальному та очікуваному ефекті (наданні послуги) у рекреаційно-туристичній сфері;

- узагальнено та систематизовано науково-теоретичні підходи до визначення поняття «ОРС», яке, на відміну від інших, визначає їх, як сукупність юридичних осіб, що в процесі своєї діяльності використовують рекреаційні, туристичні ресурси та займаються діяльністю, безпосередньо, пов'язаною і/або дотичною до формування рекреаційно-туристичного продукту-послуги.

Практичне значення отриманих результатів полягає у розробці науково обґрунтованих теоретичних та методичних рекомендацій, які можуть бути використані у діяльності державних інституцій, зокрема органах державної, місцевої влади та органах місцевого самоврядування у процесі становлення і управління РС, зокрема: механізм державного управління інвестуванням в ОРС; методи, що дають змогу визначити залежність споживчої поведінки населення та формування платоспроможного попиту на рекреаційно-туристичний продукт-послугу від рівня доходу сім'ї, що безпосередньо впливає на відновлення психоемоційного та фізичного стану працездатного населення, від якого залежить зростання продуктивності праці; обґрунтовано створення рекреаційного простору на території всіх областей України; запропоновано створення рекреаційних кластерів в областях, де попередньо було визначено РС як одну з пріоритетних напрямків розвитку. Основні положення і рекомендації, що містяться в дисертаційній роботі, схвалені та використовуються у практичній діяльності Львівської обласної державної адміністрації (акт впровадження від 25.03.2019 р.), Давидівської об'єднаної територіальної громади (довідка № 790 від 26.03.2019 р.), Бібрської об'єднаної територіальної громади (довідка № 513 від 08.04.2019 р.), Громадської організації «Центр муніципального і регіонального розвитку» (акт використання від 18.03.2019 р.).

Результати дисертаційної роботи впроваджені у навчальний процес Національного університету «Львівська політехніка» та використовуються під час викладання дисциплін «Проектний менеджмент» і «Статистика» для студентів, відповідно, другого (магістерського) та першого (бакалаврського) рівнів вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент» (довідка № 67-01-650 від 28.03.2019 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дисертації розглянуто та схвалено на таких міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Фінансування, інвестування та кредитування в Україні: проблеми та перспективи розвитку в кризовій економіці» (м. Дніпро, 20 травня 2018 р.), «Сучасні тенденції розвитку світової економіки» (м. Харків, 18 травня 2018 р.), «Управління економічними процесами на макро- і мікрорівні: проблеми та перспективи вирішення» (м. Львів, 24 – 25 квітня 2018 р.), «Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки» (м. Дніпро, 13 – 14 квітня 2017 р.), «Проблеми формування та реалізації конкурентної політики» (м. Львів, 24-25 вересня 2015 р.), «Zbiór raportów naukowych «Współczesna nauka. Nowy wygląd» (Warszawa, 30.01.2015 -31.01.2015 roku), «Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку: регіональні особливості та світові тенденції» (м. Івано-Франківськ, 10 квітня 2014 р.), «Управління персоналом у системі менеджменту організацій: тенденції та перспективи розвитку» (м. Львів – смт. Славське, 10-12

жовтня 2013 р.), «Розвиток наукових досліджень 2012» (м. Полтава, 19-21 листопада 2012 р.), «Соціально-економічний розвиток України та її регіонів: проблеми науки та практики» (м. Харків, 22-23 травня 2008 р.), «Управління інноваційним процесом в Україні: проблеми, перспективи, ризики» (м. Львів, 24-25 травня 2008 р.), «Наука и технологии: Шаг в будущее - 2006» (г. Белгород, 20-31 марта, 2006 г.), «Європейські інтеграційні процеси і транскордонне співробітництво» (м. Луцьк, 18-19 травня 2006 р.), «Проблеми розвитку підприємств і нових економічних структур в сучасних умовах» (м. Донецьк, 20-21 травня 2004 р.), «Управление развитием социально-экономических систем: глобализация, предпринимательство, устойчивый экономический рост» (м. Донецьк, 25 травня 2003 р.), а також на наукових семінарах кафедри менеджменту організацій Національного університету «Львівська політехніка».

Публікації. За темою дисертації опубліковано 33 наукові праці, серед яких: 17 статей у наукових фахових виданнях України (1 з них у виданні, яке включене до міжнародних наукометричних баз даних), 1 стаття – у періодичному виданні іншої держави, 15 тез доповідей на конференціях. Загальний обсяг опублікованих праць – 10,2 друк. арк., з них особисто автору належить 6,5 друк. арк.

Обсяг і структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 290 сторінок, у тому числі основний зміст роботи викладено на 208 сторінках. Робота містить 11 таблиць, 30 рисунків, 14 додатків, список використаних джерел із 198 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, визначено її мету, основні завдання, об'єкт і предмет, теоретико-методологічну базу, розкрито наукову новизну та її прикладне значення.

У **першому розділі** «Теоретичні засади дослідження механізму державного управління інвестуванням в рекреаційній сфері» розкрито особливості механізму державного управління інвестуванням в рекреаційній сфері, охарактеризовано рекреаційну сферу та засади інвестиційного забезпечення її розвитку, визначено інституційні умови формування механізму державного управління інвестуванням в рекреаційній сфері.

Результати проведених досліджень дозволили розглянути передумови і важливість соціально-економічного розвитку РС та механізму державного управління інвестуванням. Особливо зазначено, що у цьому контексті «населення» розглядається як виробник і споживач матеріальних благ; визначено роль інвестицій та інвестиційного процесу у формуванні рекреаційного продукту; проведено етимологічне дослідження терміну «механізм державного управління інвестуванням». Це дозволило розглянути його як системну взаємодію взаємопов'язаних мотивацією факторів, компоненти якої обумовлюють рух (залучення і/або розміщення інвестиційних ресурсів) під впливом зовнішніх чинників і внутрішніх важелів, мінімізуючи ризики, для отримання позитивного економічного, соціального, екологічного, технічного, наукового ефекту за умови тривалого використання ресурсів суб'єктами господарювання та за наявності позитивного впливу чинника довіри до державних інституцій. Саме чинник довіри в

інвестиційному процесі між його учасниками та рівень фаховості державного управління є основними критеріями, яким не приділено достатньо уваги, і які відіграють вирішальне значення при створенні привабливих умов ведення інвестиційної діяльності та формуванні привабливого інвестиційного клімату держави, зокрема в РС України. Також узагальнено та систематизовано науково-теоретичні підходи до визначення поняття «ОРС», які запропоновано розглядати як сукупність юридичних осіб, які у процесі діяльності використовують рекреаційні, туристичні ресурси та займаються діяльністю, безпосередньо пов'язаною і/або дотичною до формування рекреаційно-туристичного продукту-послуги.

З огляду на зазначене, досліджено та уточнено структурні одиниці РС, до яких віднесено: споживачів рекреаційного продукту (рекреанти); ОРС; державні, місцеві органи влади; громадські організації. Це дало можливість визначити їх характеристики, описати їхню взаємозалежність і взаємодоповнюваність, вивчити взаємний вплив один на одного та на механізм державного управління інвестуванням загалом, а також обґрунтувати мотиваційні чинники такої співпраці. Отримані результати дослідження дали змогу зробити висновки, що через політико-економічну функцію держава здійснює безпосередній вплив на діяльність ОРС, а через соціальну політику у тандемі з ОРС впливає на психоемоційне та фізичне відтворення населення і збільшення продуктивності його праці як прямого споживача рекреаційних послуг. Виходячи з цього, РС потребує державного регулювання за двома напрямками: популяризації різних видів рекреаційно-туристичних продуктів-послуг у суспільстві для відновлення людського потенціалу, що призведе до зростання продуктивності праці, та активізації розвитку РС як важливої галузі національної економіки. Що ж до діяльності ОРС, то за умови створення сприятливого інституційного середовища зростатиме інвестиційна активність ОРС, що своєю чергою позитивно вплине на зростання інвестиційної привабливості нашої держави як всередині, так і за її межами. Зазначено, що саме рівень внутрішніх інвестицій є індикатором, одним з основних показників надійності і стабільності економічної системи країни з точки зору інвестора.

Особливу увагу приділено ролі людського фактора як рушійної сили економічних процесів, зокрема у РС. За результатами дослідження визначено, що саме через функції виробництва, споживання і заощадження (ключові складові економічного розвитку національного господарства країни) населення використовує рекреаційні ресурси, виступаючи водночас і потенційним споживачем, і виробником рекреаційного продукту-послуги.

Обґрунтовано науково-практичний підхід щодо визначення ролі і місця РС в інституційному середовищі України на основі дослідження світового досвіду, в якому виконання обов'язків щодо активізації рекреаційної діяльності належить до пріоритетних завдань місцевих органів управління. Водночас на основі аналізування законодавчого поля, яке регулює РС в Україні, було встановлено, що поняття «рекреація» представлене лише в одному нормативному акті – наказі «Про затвердження Положення «Про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України». Тому саме даний нормативний документ можна взяти за основу при розробленні закону України «Про рекреацію» (рис. 1).

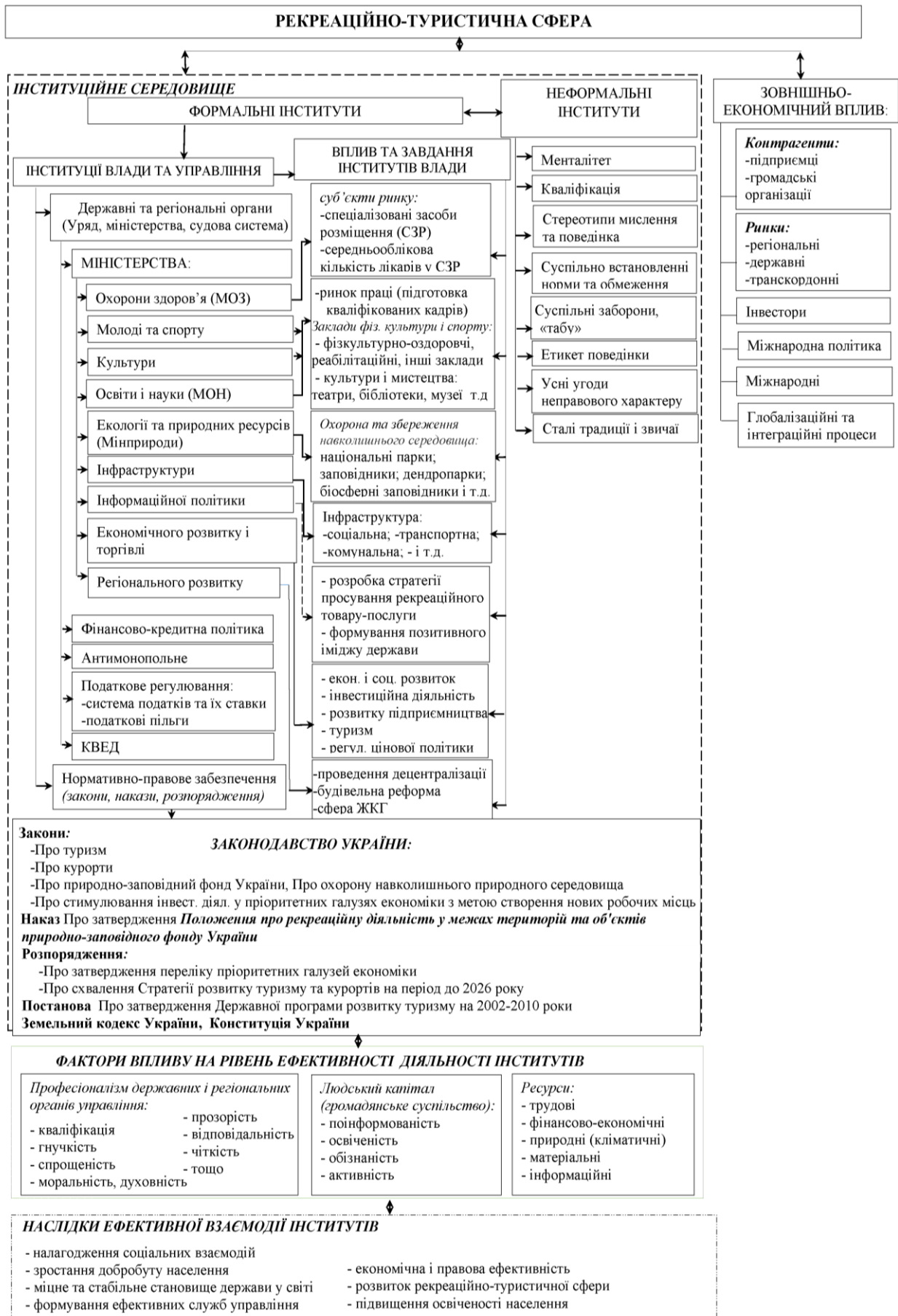

Рис. 1. Вплив інституційного середовища на формування і діяльність рекреаційно-туристичної сфери

Примітка: розвинуто автором на основі вивчення теоретико-прикладних матеріалів

Отож, визначення ролі і місця РС та її регламентування на державному рівні повинно стати важливим завданням для державних і місцевих органів управління. Що ж до туризму, як виду економічної діяльності, то на сьогодні він є визначений як один з пріоритетних напрямків розвитку та реалізації державної політики України і спрямований на формування сприятливих умов для активізації соціально-економічних процесів. Тому важливим є питання визначення подібності та відмінності видів відпочинку, які характеризують рекреацію та туризм як економічні категорії. У контексті цього автором було з'ясовано загальну подібність двох категорій, однак визначено і суттєву відмінність, яка не притаманна туристичній діяльності, зате виокремлює рекреацію і вказує на значно ширші межі рекреації у порівнянні з туризмом. Встановлено, що рекреація – це відпочинок в межах населеного пункту реєстрації місця проживання, поблизу нього та/або за його межами з метою відновлення психоемоційного стану та фізичних сил людини, що здійснюється шляхом загальнооздоровчого, санаторно-курортного, спортивного, розважального, культурно-пізнавального відпочинку тощо. Ця ніша, окрім туризму, включає також щоденний відпочинок населення, який є необхідний для постійного відновлення працездатності після робочого дня, тижня. На сьогодні цей вид відпочинку монополізований засобами масової інформації та інтернетом, на противагу веденню здорового стилю життя, яке у світі здобуває все більше прихильників, чим сприяє зростанню попиту на рекреацію. Це дозволило розглянути рекреацію з двох позицій: як послугу для населення та як галузь національного господарства.

У другому розділі «Аналізування сучасного стану державного управління інвестуванням в рекреаційній сфері» проаналізовано передумови та тенденції розвитку економічної діяльності у рекреаційній сфері, проаналізовано інвестиційне забезпечення її розвитку, застосовано кластерний аналіз для дослідження дієвості механізму державного управління в рекреаційній сфері.

У роботі значне місце відведено аналізу динаміки кількості рекреаційних об'єктів, у тому числі, колективних засобів розміщування за 2014-2017 рр. Зокрема, досліджено їх середню місткість, кількість розміщених осіб, розмір доходів від наданих послуг з врахуванням індексу споживчих цін за основними категоріями товарів та послуг. Загальна тенденція за кількістю колективних засобів розміщування показує зниження, в той час, коли середня місткість залишається приблизно однаковою, а кількість розміщених осіб та доходи від надаваних послуг зростають, подекуди вдвічі. Встановлено, що важливими чинниками, які вплинули на дану тенденцію є розвиток ринкових відносин, загальносвітові тренди розвитку туризму, інтенсивне поширення інформації, а також підвищення цін на рекреаційні послуги, розширення асортименту, покращення якості тощо. В свою чергу, наявність структурних підрозділів сфери сервісу є ще одним показником, який дозволяє охарактеризувати поточний стан та з певною ймовірністю оцінити перспективи розвитку усієї РС, в тому числі у розрізі областей України. Зокрема, лідерами у створенні привабливої інфраструктури для рекреантів є Київська (з м. Києвом), Львівська та Одеська області, які показують вагоме зростання показників своєї діяльності.

За результатами аналізування капітальних інвестицій за КВЕД Секції «I» та «R» було віднесено до видів економічної діяльності з найменшими капітальними вкладеннями у 2017 р., відповідно 0,4 % і 0,3 %. Загалом проведений аналіз динаміки капітальних інвестицій суб'єктів господарювання в рекреаційній сфері України за 2010-2018 роки показує стрибкоподібну тенденцію, на яку найбільший вплив мали військові дії на території України у зв'язку з агресією Російської Федерації, підтвердженням чого є характерний різкий спад рівня капітальних інвестицій у підприємства аналізованих Секцій з подальшим зростанням показників у зв'язку зі стабілізацією політичної та економічної ситуації в державі.

Для визначення напрямів підвищення ефективності реалізації державної політики в окресленні рамок і меж інтеграції всіх її інструментів, які сприятимуть розвитку РС та стануть засобом забезпечення економічного зростання регіонів, в роботі проведено кластерний аналіз. Результати аналізу дозволили систематизувати статистичні дані щодо низки показників у розрізі областей України шляхом їх об'єднання певною мірою в однорідні групи. З цією метою проаналізовано рівень та динаміку низки показників діяльності колективних засобів розміщування загалом, та спеціальних засобів розміщування зокрема.

Розроблено картодіаграму (рис. 2), на якій відображено основні показники наявного рекреаційного потенціалу та перспективи розвитку РС.

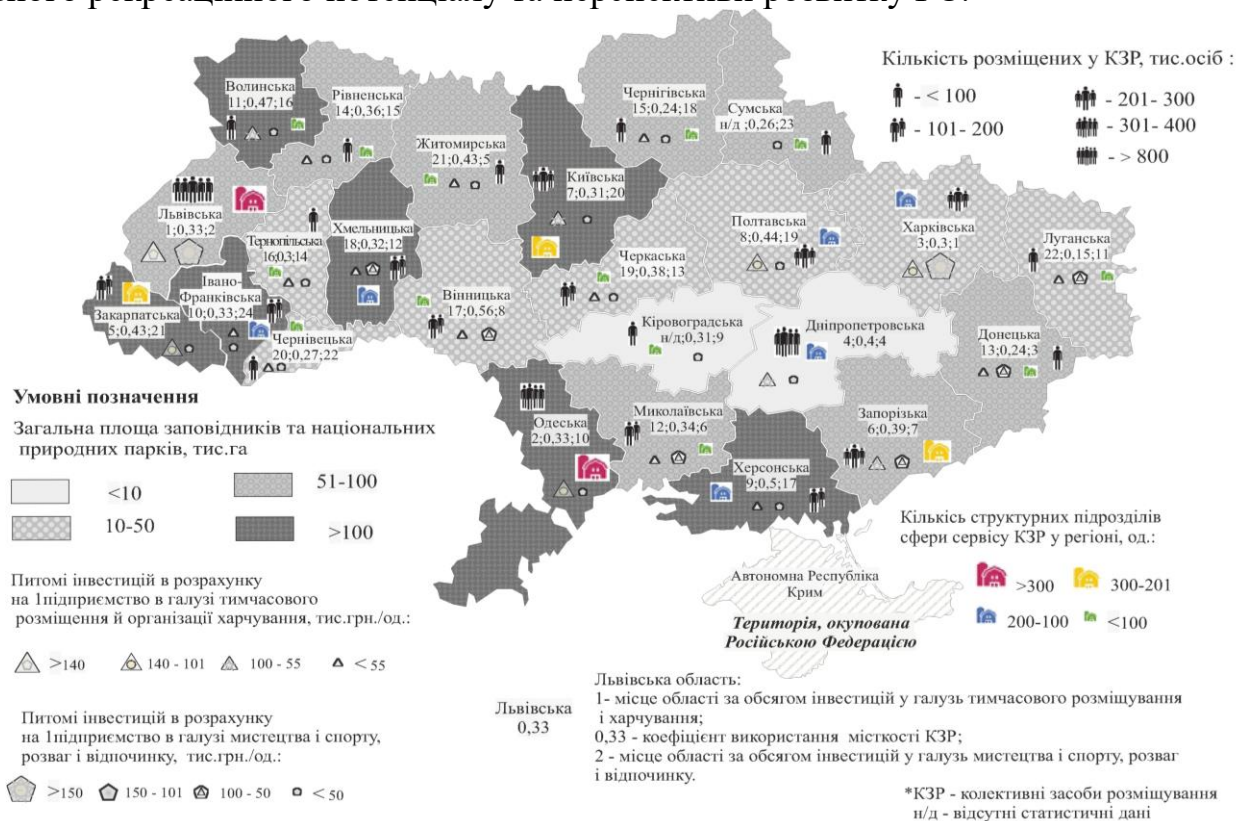

Рис. 2. Зіставлення інвестицій в РС з масштабами діяльності окремих її складових* в регіональному розрізі за показниками 2017 р.

Примітка: розраховано автором за даними Державної служби статистики України;

* - "I" - тимчасове розміщування і організація харчування; "R" - мистецтво, спорт, розваги та відпочинок

Зважаючи на підтримку розвитку РС, Львівська та Одеська області стали лідерами в Україні, об'єднавшись в групу, що є прикладом для інших областей в

управлінні закладами РС та інфраструктурою. На основі проведеного аналізу кількості підприємств даних Секцій та середніх інвестицій на одне підприємство в рік у територіальному розрізі України у 2017 р. встановлено, що підприємства є зацікавлені у розвитку аналізованих напрямків, оскільки є високий попит на формування рекреаційно-туристичного продукту-послуги.

Проведене аналізування показало в основному позитивні тенденції у 2017-2018 рр. щодо розвитку РС, незважаючи на негативний вплив військових дій на території України.

У третьому розділі «Розвиток механізму державного управління інвестуванням в рекреаційній сфері» обґрунтовано інституційні умови підвищення ефективності механізму державного управління інвестуванням в РС, запропоновано стратегію активізування державного управління інвестуванням в РС, побудовано механізм державного управління інвестуванням РС на засадах кластеру і рекреаційного простору.

Аргументовано необхідність розроблення та прийняття нормативних документів щодо інституціоналізації РС, як однієї з галузей національного господарства, в тому числі шляхом прийняття закону України «Про рекреацію», розробки інвестиційних програм розвитку.

Одним з основних наукових результатів є формування механізму державного управління інвестуванням на рівні державних органів влади, в якому визначено місце і роль держави у створенні привабливого інвестиційного клімату (середовища), шляхом взаємодії основних учасників інвестиційного процесу (владних структур, бізнесу, населення) (рис. 3).

Рис. 3. Формування механізму державного управління інвестуванням на рівні державних органів влади

Примітка: розроблено автором

Особливу увагу приділено ролі населення, яке через функцію споживання виступає вагомим джерелом доходу для ОРС, а отже формує основу їх власних

інвестиційних ресурсів. На думку автора, саме зростання попиту з одночасним підвищенням рівня вимог з боку цільового споживача до формування якісного та комплексного рекреаційного продукту, мотивуватиме ОРС інвестувати та сприятиме зростанню їх доходів.

У цьому контексті розроблено алгоритм у формі блок-моделі для визначення мінімального рівня сукупного доходу сім'ї, необхідного, з одного боку, для формування її платоспроможного попиту на рекреаційний продукт, а з іншого – для переходу цієї сім'ї в ранг внутрішнього інвестора за посередництвом інвестиційних фондів та інших фінансово-кредитних установ (рис. 4). В основу зазначеного алгоритму покладено модель Дж. Кейнса, яка показує, що частина доходів домогосподарства йде на особисте споживання (Z), тоді як надлишок приймає форму заощаджень (S):

$$Y = Z + S, \quad (1)$$

де Y – сукупний дохід сім'ї, грн.; Z – обсяг споживання, грн.; S – обсяг заощаджень, грн.

Пріоритети у споживанні у всіх людей різні. Проте, було виділено найбільш спільні для більшості груп і типів населення (сімей) групи витрат (видатків), які розмістилися в залежності від їх вагомості для людей (зважаючи на відому піраміду визначення потреб А. Маслоу) і були розбиті на такі категорії та їх складові: $A = \sum_{i=1}^n a_i$,

грн. (обов'язкові, щомісячні видатки: a_1 - харчування, a_2 - комунальні платежі, a_3 - транспорт... a_8

- інше; $i = \overline{1, n}$; $n_{\min} = 5$, $n_{\max} = 8$); $B = \sum_{k=1}^m b_k$, грн. (форс-мажорні видатки: b_1 - кредити та банківські

послуги, b_2 - побутова техніка, b_3 - лікарські послуги, ... b_6 - інше; $k = \overline{1, m}$; $m_{\min} = 2$, $m_{\max} = 6$);

$C = \sum_{l=1}^f c_l$, грн. (необов'язкові видатки: c_1 - предмети розкоші, c_2 - рекреація c_3 - освіта, ... c_5 - інше;

$l = \overline{1, f}$; $f_{\min} = 1$, $f_{\max} = 5$); $D = \sum_{p=1}^h d_p$, грн. (незаплановані видатки: d_1 - волонтерство, d_2 - свята

(організація, участь), d_3 - інше; $p = \overline{1, h}$; $h_{\min} = 1$, $h_{\max} = 3$); $S = \sum_{t=1}^q s_t$, грн. (заощадження та

інвестиції: s_1 - депозити, s_2 - заощадження, збережені у вигляді готівки, s_3 - вкладення в ЦП та

інвестиційні фонди, s_4 - розвиток власного бізнесу, s_5 - організація відпочинку, s_6 - інше; $t = \overline{1, q}$; $q_{\min} = 1$, $q_{\max} = 5$).

У результаті запропонована математична модель визначення мінімального рівня сукупного доходу сім'ї, необхідного для оцінки її купівельної спроможності, зокрема оцінки можливості споживання рекреаційно-туристичного продукту-послуги, буде мати наступний вигляд:

$$Y = Y^* + G = Z + \sum_{t=1}^q s_t, \quad (2)^1$$

де Y^* – дохід від основної діяльності, грн.; $G = \sum_{x=1}^e g_x$ – дохід від неосновної діяльності, грн. (пасивний дохід від інвестування) (відсотки за депозитами, дивіденди інше).

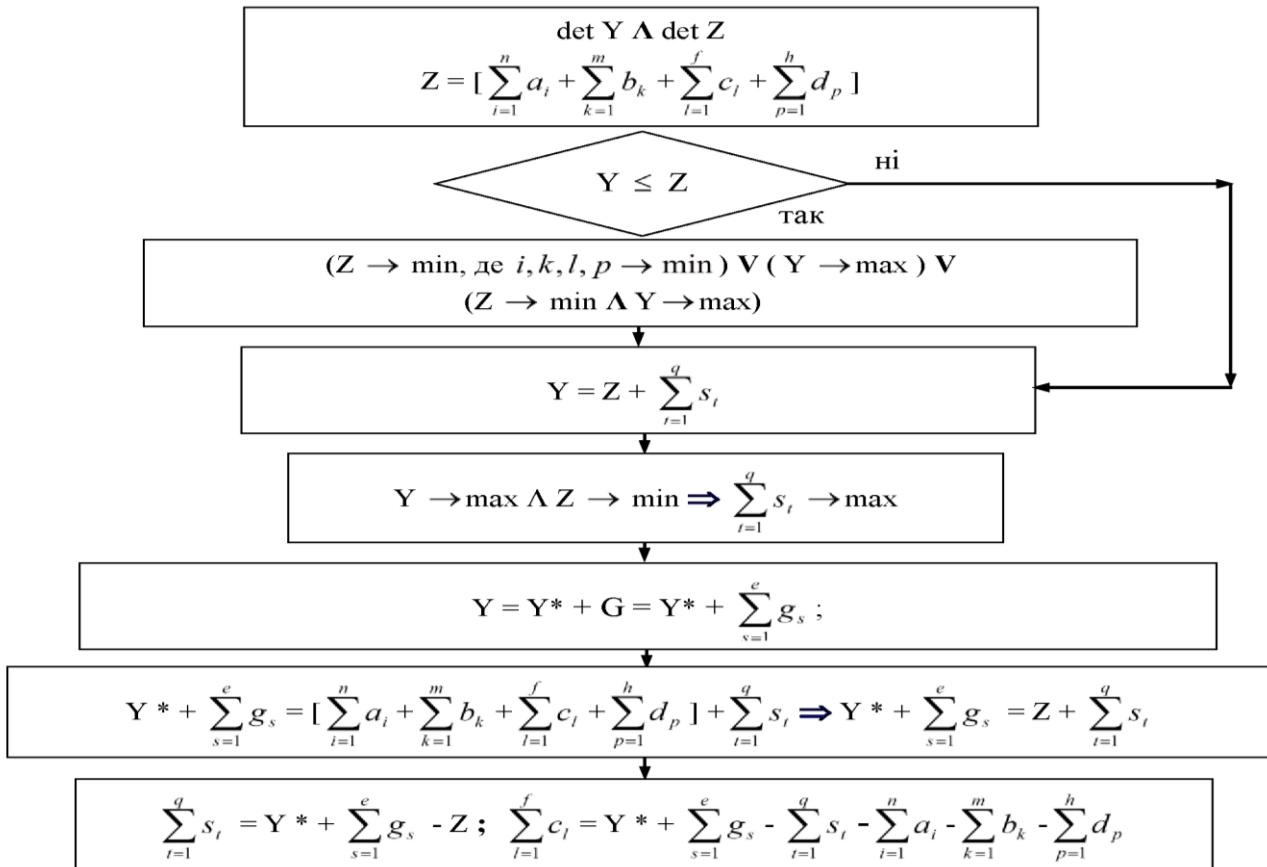

Рис. 4. Блок-модель формування купівельної спроможності споживачів рекреаційно-туристичного продукту-послуги з врахуванням рівня сукупного доходу сім'ї та можливість інвестування при тих чи інших рівнях економічних умовах

Примітка: побудовано автором

Проведені розрахунки показують, що розмір доходу має вирішальне значення у формуванні заощаджень, а це в свою чергу впливає на структуру споживання та інвестування в цілому. Чим вищий дохід у сім'ї, не залежно від кількості осіб у ній, з'являється можливість для організації відпочинку та/або для інвестування заощаджень. Чим нижчий дохід – тим менше можливостей для задоволення вторинних потреб. При зростанні доходів ростуть і можливості інвестування за рахунок зменшення частки сукупних обов'язкових щомісячних видатків у структурі напрямів розподілу доходів, при чому досить вагомо зростає питома вага періодичних видатків, з'являються незаплановані, необов'язкові видатки.

Запропоновано послідовність етапів державного управління інвестуванням в РС (рис. 5), при розгляді якого головний акцент зроблено на формуванні сприятливого інституційного середовища шляхом взаємодії основних учасників інвестиційного

¹ Запропоновано автором

процесу, результатом співпраці яких при реалізації їх базових потреб, функцій та завдань буде забезпечено підвищення інвестиційної привабливості РС.

Рис. 5. Послідовність етапів державного управління інвестуванням в РС

Примітка: розроблено автором

Вперше розроблено двовимірну матрицю (рис. 6), в якій здійснено диференціацію областей України у шість груп за показниками, що характеризують

два аспекти: рекреаційний потенціал та рівень інвестиційного забезпечення РС. Для кожної групи областей запропоновано певний набір стратегічних альтернатив розвитку РС.

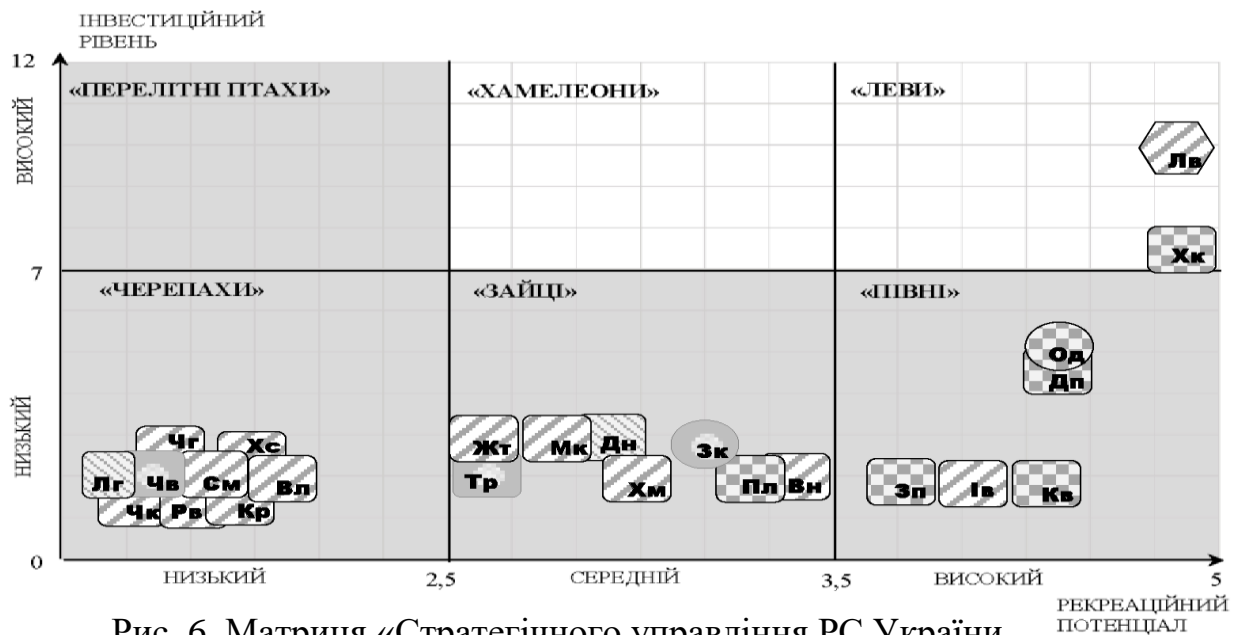

Рис. 6. Матриця «Стратегічного управління РС України у розрізі її областей залежно від рекреаційного потенціалу та рівня інвестиційного забезпечення РС» за 2017 р.

Примітка: розроблено автором

Умовні позначення: Вн – Вінницька обл.; Вл – Волинська; Дп – Дніпропетровська; Дн – Донецька; Жт – Житомирська; Зк – Закарпатська; Зп – Запорізька; Ів – Івано-Франківська; Кв – Київська; Кр – Кіровоградська; Лг – Луганська; Лв – Львівська; Мк – Миколаївська; Од – Одеська; Пл – Полтавська; Рв – Рівненська; См – Сумська; Тр – Тернопільська; Хк – Харківська; Хс – Херсонська; Хм – Хмельницька; Чк – Черкаська; Чв – Чернівецька; Чг – Чернігівська.

Дохід від наданих послуг, тис. грн.: □ – 36847-520150,2; ○ – 520150,2 - 1003453,3; △ – 1003453,3 - 1486756,5; ◡ – 1486756,5 - 1970059,6.

Наявний дохід у розрахунку на одну особу, грн.: ◉ – 16416,4-26645,43; ◐ – 26645,43-36874,45; ◑ – 36874,45-47103,48; ◒ – 47103,48-57332,5.

Загалом проаналізовано двадцять три показники, які характеризують рекреаційний потенціал області та її інвестиційне забезпечення. По осі «Х» області характеризуються рівнем рекреаційного потенціалу та привабливості РС. Вісь «У», своєю чергою, характеризує рівень інвестиційного забезпечення РС та залучення рекреаційного потенціалу у діяльності ОРС. Области розташовано згідно проаналізованих вище величин та з врахуванням коефіцієнта вагомості і рейтингової оцінки (високий, середній, низький рівень). Було відзначено, що з двадцяти чотирьох областей двадцять незалежно від рівня рекреаційного потенціалу розмістилися на низькому рівні інвестиційного забезпечення. Отож, відповідно до того, в який квадрант матриці потрапила область, для неї була обрана відповідна стратегія. Що ж до наявного доходу у розрахунку на одну особу, то даний показник був цікавим з огляду на те, що РС, в першу чергу, зорієнтована на особисте споживання рекреаційно-туристичного продукту-послуги і рівень доходу відіграє основну роль. Сірим фоном відзначено квадранти, які потребують додатково ще

стратегії диверсифікації, оскільки з огляду на їх низький рівень рекреаційного потенціалу не можуть назвати розвиток РС пріоритетним напрямком. Це дозволило розробити низку практичних рекомендацій щодо впливу органів державного управління для підвищення інвестиційної привабливості РС на місцевому та загальнодержавному рівнях. Зокрема, зроблені висновки підтвердили необхідність створення низки рекреаційних просторів по всій території України і запропоновано розглядати їх, як простір, що формується на базі відповідної інфраструктури визначеної території в процесі взаємодії складових РС для отримання максимального рекреаційного, економічного, соціального та екологічного ефекту.

У роботі зроблено висновок щодо доцільності створення рекреаційних кластерів лише на територіях, на яких попередньо було визначено РС як пріоритетний напрям стратегічного розвитку. Запропоновано модель формування кластеру і рекреаційного простору як ефективного механізму управління РС. (рис. 7).

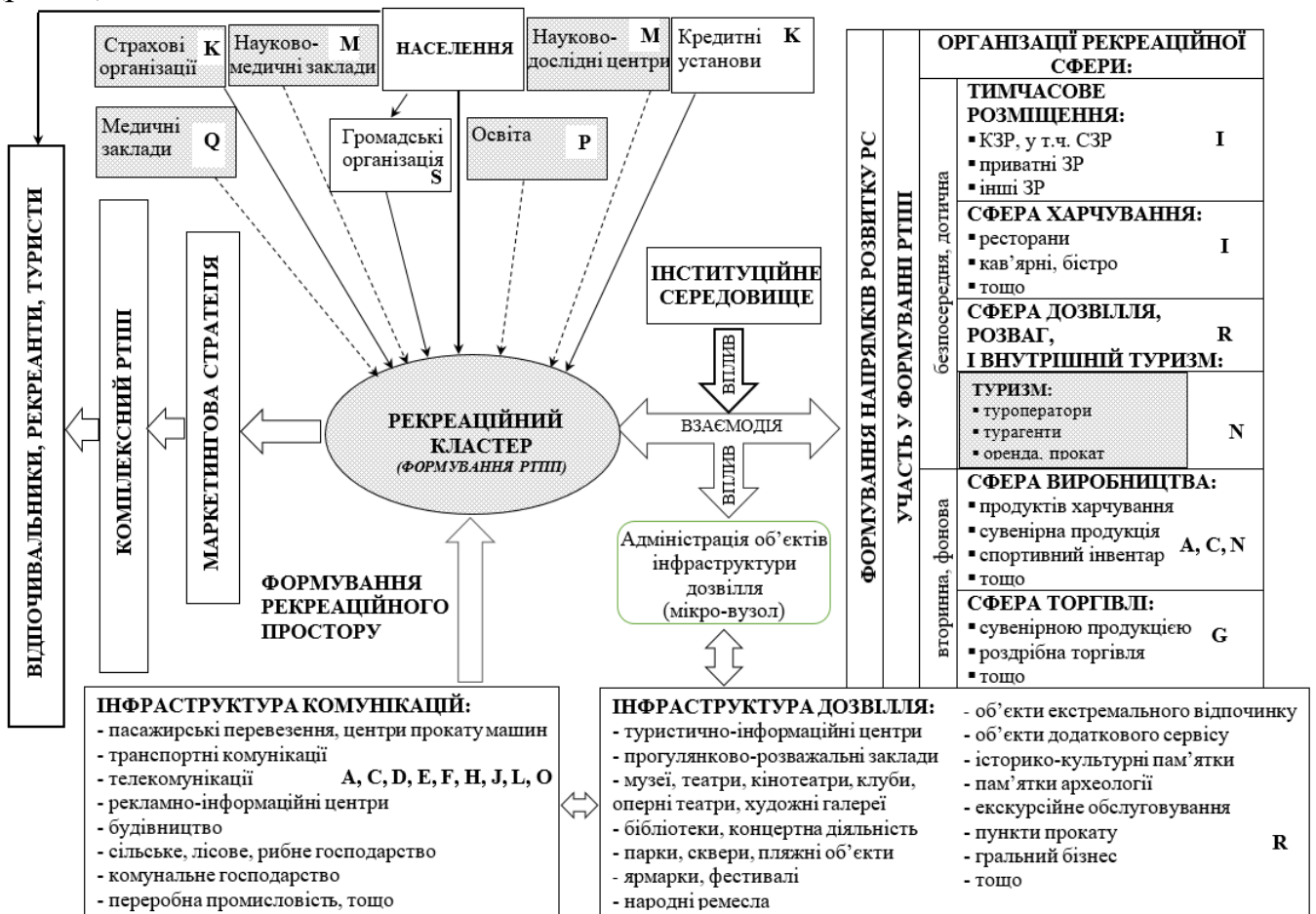

Рис. 7. Формування кластеру і рекреаційного простору як ключового ефективного механізму державного управління РС

Примітка: розроблено автором, де А; D; ... – види діяльності за КВЕД;

■ - обов'язкова складова рекреаційного кластера

Отже, проведене дослідження дало можливість обґрунтувати основні напрями формування механізму державного управління інвестиційними процесами в РС, в тому числі створення гнучких ринкових структур – кластерів, а застосування розробленого в дисертації механізму дасть змогу значно прискорити розвиток РС та підвищити результативність її функціонування.

ВИСНОВКИ

Основними результатами дисертаційної роботи є теоретичне узагальнення методологічних засад вирішення науково-практичного завдання щодо вдосконалення механізму державного управління інвестуванням в РС з метою активізації її розвитку в довготерміновій перспективі, що дало змогу сформулювати низку наукових висновків теоретичного та практичного спрямування, серед яких основними є такі:

1. Розвинуто змістове наповнення низки економічних понять, що дало змогу розкрити суть досліджуваної автором проблеми. Зокрема, у роботі розглядилися поняття «інвестиції», уточнено змістове наповнення поняття «механізм» з точки зору різних наук та напрямів наукових досліджень, що дозволило розкрити зміст поняття «механізм державного управління інвестуванням». Узагальнено та систематизовано науково-теоретичні підходи до визначення понять: «рекреація», «рекреаційно-туристичний продукт-послуга». На основі використання наукових методів аналізу, синтезу та теоретичного узагальнення науково-теоретичних підходів обґрунтовано, які організації можна віднести до організацій РС.

2. Удосконалено класифікацію організацій шляхом визначення тих Секцій КВЕД, які безпосередньо та опосередковано пов'язані з РС, та які дали змогу проаналізувати інвестиційні процеси в них. До ОРС автор відніс Секції «I» – «Тимчасове розміщування і організація харчування» та «R» – «Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок»), а також ті, участь яких у формуванні рекреаційно-туристичного продукту-послуги продукту є опосередкованою (Секція «N» - «Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування» і Секція «Q», яка представляє організації охорони здоров'я та надання соціальної допомоги). На основі аналізування статистики останніх років з'ясовано, що кількість колективних засобів розміщування дещо зменшилася при відносно незмінному показникові середньої місткості та поступовому зростанні коефіцієнта використання місткості. Це вказує на поступове підвищення показника ефективності використання номерного фонду колективних засобів розміщування в Україні. Аналіз інвестиційної активності ОРС за регіонами, динаміки їхніх доходів та наявності структурних підрозділів сфери сервісу дозволив зробити висновок про те, що в сучасних умовах колективні засоби розміщування найбільше інвестують у покращення якості свого номерного фонду, розширення спектра та покращення якості супутніх послуг, що в кінцевому результаті сприяє суттєвому зростанню їх доходів. Проведено кластерний аналіз, який шляхом дослідження багатовимірного масиву даних дозволив систематизувати низку статистичних показників у розрізі областей України шляхом їх об'єднання в однорідні групи. Це дало змогу виявити закономірності формування рекреаційного потенціалу та інвестиційної привабливості РС України.

3. Розвинуто положення інституціональної теорії щодо визначення (інституційних) факторів впливу на РС. Обґрунтовано її роль і місце в економічній системі держави шляхом законодавчого регламентування діяльності ОРС. Доведено важливість взаємодії основних учасників інвестиційного процесу (владних структур, бізнесу, зокрема ОРС, населення, громадських організацій), результатом співпраці яких в процесі реалізації їхніх базових потреб, функцій та завдань буде підвищення інвестиційної привабливості РС та визначення стратегічних пріоритетів розвитку

РС, зокрема у державних та регіональних програмах соціально-економічного розвитку тощо.

5. Розроблено модель процесу формування рекреаційно-туристичного продукту-послуги, де особливу увагу приділено ролі населення, яке через функцію споживання виступає вагомим джерелом доходу для ОРС, а отже формує основу їх власних інвестиційних ресурсів. Удосконалено комплексну модель активізації інвестиційних процесів у формуванні рекреаційно-туристичного продукту-послуги з урахуванням наявного рекреаційного потенціалу території та особливостей споживчої поведінки населення залежно від рівня доходу сім'ї. Даною моделлю може скористатися будь-яка особа (сім'я), яка має бажання оцінити структуру своїх видатків і визначити, яку частину доходу можна виділити на рекреацію.

6. Розроблено напрямки стратегічного управління інвестуванням в РС на рівні державних та місцевих органів влади на основі авторської їх класифікації на шість груп в межах двовимірної матриці за рекреаційним потенціалом та рівнем капітальних інвестицій в РС. Зокрема, у відповідності до цього визначено характеристики рекреаційного середовища, які здатні забезпечити комфортні умови для відпочинку, оздоровлення, відновлення психоемоційних і фізичних сил населення, а також ідентифіковано привабливі умови для ОРС, які би цей відпочинок створили. Обґрунтовано створення рекреаційного простору на території всіх областей України та запропоновано створення рекреаційного кластера в областях, де попередньо було визначено розвиток РС як один з пріоритетних напрямків розвитку території. Це сприятиме формуванню дієвого механізму державного управління розвитком РС як одного зі стратегічних напрямків розвитку національної економіки, що дозволить активізувати інвестиційні процеси в країні через діяльність ОРС.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації

1.1. Статті у наукових фахових виданнях України

1. Бондаренко, Ю.Г. та Кулиняк, І.Я., 2018. Оцінювання діяльності колективних засобів розміщення як організацій рекреаційної сфери. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Проблеми економіки та управління, 897, с. 3-15 (Особистий внесок автора: окреслено проблеми ефективного функціонування організацій рекреаційної сфери).

2. Бондаренко, Ю.Г., Кулиняк, І.Я. та Страхорчук, К.О., 2016. Зарубіжний досвід функціонування туристичних кластерів. *Електронне наукове фахове видання «Економіка та суспільство»*, 5, с. 31-37.

Доступно: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/5_ukr/6.pdf (Особистий внесок автора: запропоновано напрями використання зарубіжного досвіду формування та функціонування туристичних кластерів в Україні).

3. *Бондаренко, Ю.Г., 2015. Підвищення ефективності державного управління в інвестиційній діяльності. *Актуальні проблеми економіки*, 10 (172), с. 89-94

---

* Видання включено до міжнародної наукометричної бази даних

(Міжнародна представленість та індексація журналу: Scopus; Web of Science).

4. Бондаренко, Ю.Г. та Кулініч, Т.В., 2015. Об'єднання підприємств як механізм підвищення ефективності інвестиційної діяльності в регіоні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку, 819, с. 227-240 (Особистий внесок автора: досліджено взаємовплив об'єднань підприємств на розвиток їх учасників, активізацію інвестиційної діяльності в регіоні).

5. Бондаренко, Ю.Г., Кулиняк, І.Я. та Дубодєлова, А.В., 2014. Кластерний підхід до аналізу розвитку міжнародного туризму в Україні. *Вісник Національного лісотехнічного університету України: збірник науково-технічних праць*, 24.6, с. 195-201 (Особистий внесок автора: виокремлено регіони, які є найбільш привабливими серед іноземних туристів, застосовуючи при цьому кластерний аналіз).

6. Бондаренко, Ю.Г. та Просович, О.П., 2013. Державне управління інвестиційними процесами у контексті економічної теорії. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Проблеми економіки та управління, 754, с. 220-226 (Особистий внесок автора: досліджено вплив державного управління на процес формування інвестиційно привабливої держави).

7. Бондаренко, Ю.Г., Просович, О.П. та Прийма, Л.Р., 2009. Стратегія інноваційно-інвестиційного розвитку регіону в умовах економічної кризи. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Проблеми економіки та управління, 640, с. 183-188 (Особистий внесок автора: визначено наслідки фінансово-економічної кризи в Україні та її вплив на розвиток регіону).

8. Бондаренко, Ю.Г., Цимбаліста, Н.А. та Кулініч, Т.В., 2008. Активізація інноваційно-інвестиційної діяльності в регіоні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Проблеми економіки та управління, 611, с. 176-181 (Особистий внесок автора: запропоновано алгоритм відбору інноваційно-інвестиційних програм та проектів для цільового фінансування за рахунок внутрішніх джерел інвестування).

9. **Дробенко, Ю.Г. та Кулініч, Т.В., 2007. Сучасні особливості формування інноваційно-інвестиційної стратегії розвитку організації. *Вісник Львівського державного інституту новітніх технологій та управління ім. В.Чорновола*, 1, с. 199-207 (Особистий внесок автора: проведено оцінку варіантів розвитку організації за критеріями ризиковість і ефективність інвестування інновацій).

10. Дробенко, Ю.Г. та Кулініч, Т.В., 2007. Механізм забезпечення реалізації інвестиційної діяльності в економіці регіону. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Проблеми економіки та управління, 582, с. 163-168 (Особистий внесок автора: визначено пріоритети і перспективи регіонального розвитку, а також пропозиції щодо вдосконалення механізму інвестиційної регіональної політики).

11. Дробенко, Ю.Г. та Кулініч, Т.В., 2005. Оцінка впливу місцевих органів влади на забезпечення інвестиційної привабливості Городоцького району. *Вісник*

** Прізвище Дробенко змінено на Бондаренко у зв'язку з одруженням

Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Проблеми економіки та управління, 533, с. 154-159 (Особистий внесок автора: запропоновано методи реалізації маркетингової стратегії для створення позитивного іміджу області, району).

12. Дробенко, Ю.Г. та Копець, Г.Р., 2004. Економічні аспекти ресурсного менеджменту у кластерній моделі економіки. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку, 517, с. 134-140 (Особистий внесок автора: розроблена схема інформаційного забезпечення кластерної моделі організації функціонування підприємств).*

13. Дробенко, Ю.Г. та Петрович, Й.М., 2004. Розроблення стратегії залучення інвестицій у розвиток економіки регіону. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Проблеми економіки та управління, 504, с. 9-14 (Особистий внесок автора: запропонована концептуальна схема створення стратегії залучення інвестицій в регіон за участю місцевої влади, громади та бізнесу).*

14. Дробенко, Ю.Г. та Копець, Г.Р., 2004. Маркетингові аспекти підвищення інвестиційної привабливості туристичної галузі регіону. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Логістика, 499, с. 163-169 (Особистий внесок автора: запропоновано на основі здійсненого попередньо SWOT аналізу основні напрямки розвитку рекреаційно-туристичної сфери).*

15. Дробенко, Ю.Г., 2003. Механізм управління інвестиційними процесами. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Проблеми економіки та управління, 484, с. 255-258.*

16. Дробенко, Ю.Г., 2002. Досвід формування сучасних економічних взаємовідносин на прикладі кластерної моделі “Поділля Перший”. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Проблеми економіки та управління, 448, с. 121-124.*

17. Дробенко, Ю.Г., 2001. Кластер як організаційна форма залучення інвестицій в рекреаційну сферу послуг м. Львова. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Проблеми економіки та управління, 425, с. 161-164.*

1.2. Стаття у науковому періодичному виданні іншої держави

18. Bondarenko, Yu. H. and Kulinich, T. V., 2018. Investigation of conditions and benefits for Ukraine in the transition of its household in the rank of the internal investor of the state *EUREKA: Social and Humanities. Tallinn, Eesti, European Union: Publisher OÜ "Scientific Route". Volume 1(13), p. 10-22 (Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Естонія) (Особистий внесок автора: проведено усереднену оцінку інвестиційних можливостей п'яти типів вітчизняних домогосподарств).*

2. Опубліковані праці апробаційного характеру

19. Бондаренко, Ю.Г., 2018. Модель визначення мінімального рівня сукупного доходу домогосподарства (сім'ї), необхідного для переходу в ранг внутрішнього інвестора держави. *Збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Фінансування, інвестування та кредитування в*

Україні: проблеми та перспективи розвитку в кризовій економіці», частина 2. Дніпро, Україна, 20 травня 2018 р. Дніпро: ДДАЕУ.

20. Бондаренко, Ю.Г., 2018. Відмінності між категоріями туризм і рекреація та вплив глобалізаційних процесів на їх розвиток. *Збірник матеріалів X Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку світової економіки»*. Харків, Україна, 18 травня 2018 р. Харків: ХНАДУ.

21. Бондаренко, Ю.Г., 2018. Внутрішній інвестор: його роль та місце в економіці держави. *Матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції молодих учених «Управління економічними процесами на макро- і мікрорівні: проблеми та перспективи вирішення»*. Львів, Україна, 24–25 квітня 2018 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки.

22. Bondarenko, Yu.H. and Tsymbalista, N.A., 2017. Domestic investment as the basis for economic development of Ukraine. *Збірник наукових статей за матеріалами III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки»*, частина 2. Дніпро, 13-14 квітня 2017 р. Дніпро: НМетАУ (Особистий внесок автора: розроблена модель взаємозалежності і взаємодоповнюваності учасників інвестиційного процесу в рекреаційній сфері).

23. Бондаренко, Ю.Г. та Кулініч, Т.В., 2015. Кластерні об'єднання як найбільш ефективна форма віддачі від інвестицій. *Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми формування та реалізації конкурентної політики»*. Львів, Україна, 24-25 вересня 2015 р. Львів: ТЗОВ «Простір-М» (Особистий внесок автора: досліджено переваги і недоліки об'єднання і його вплив на інвестування).

24. Бондаренко, Ю.Г., 2015. Вплив державного управління на інвестиційну діяльність. *Wykonane na materialach Miedzynarodowej Naukowo-Praktycznej Konferencji «Zbior raportow naukowych «Wspolczesna nauka. Nowy wyglad»*. Польща, 30.01.2015 - 1.01.2015 року. Warszawa: sp. z. o. o. «Diamond trading tour».

25. Бондаренко, Ю.Г. та Кулиняк, І.Я., 2014. Створення сприятливих інноваційно-інвестиційних умов розвитку регіону в умовах децентралізації. *Матеріали всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції студентів та молодих вчених «Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку: регіональні особливості та світові тенденції»*. Івано-Франківськ, Україна, 10 квітня 2014 р. Івано-Франківськ: Видавець Віктор Дяків (Особистий внесок автора: досліджено вплив управління з боку місцевих органів влади на створення сприятливих умов розвитку регіону в умовах децентралізації).

26. Бондаренко, Ю.Г., 2013. Професійний менеджмент як засіб ефективного державного управління. *Матеріали I всеукраїнської науково-практичної конференції «Управління персоналом у системі менеджменту організацій: тенденції та*

перспективи розвитку». Львів, Україна, 10-12 жовтня 2013 р. Львів – смт. Славське: Видавництво Львівської політехніки.

27. Бондаренко, Ю.Г. та Коpecь, Г.Р., 2012. Переваги функціонування кластерів для ефективної діяльності регіональної економіки. *Матеріали VIII Міжнародної науково практичної конференції «Розвиток наукових досліджень 2012»*. Полтава, Україна, 19-21 листопада 2012 р. Полтава: «ІнтерГрафіка» (Особистий внесок автора: отримали подальший розвиток чинники впливу на ефективність функціонування кластерів).

28. Бондаренко, Ю.Г. та Кулініч, Т.В., 2008. Стратегія соціального та економічного розвитку як підґрунтя для регіональної інвестиційної політики держави. *Тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції «Соціально-економічний розвиток України та її регіонів: проблеми науки та практики»*. Харків, Україна, 22-23 травня 2008 р. Харків: ФОП Александрова К. М. (Особистий внесок автора: визначено роль стратегічного управління у вирішенні проблем ефективного розвитку регіону та його громади).

29. Бондаренко, Ю.Г. та Кулініч, Т.В., 2008. Інноваційно – інвестиційні процеси в організаціях рекреаційної сфери України. *Тези доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції «Управління інноваційним процесом в Україні: проблеми, перспективи, ризики»*. Львів, Україна, 24-25 травня 2008 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки (Особистий внесок автора: визначено вплив інноваційно-інвестиційних процесів на організації рекреаційної сфери).

30. Дробенко, Ю.Г., 2006. Інвестиційна політика в регіональному розвитку Городоччини. *Матеріали I Международной научно-практической конференции «Наука и технологии: Шаг в будущее - 2006»*, том 20 «Економические науки». Белгород, Росія, 20-31 марта 2006 г. Белгород: Руснауч-книга.

31. Дробенко, Ю.Г., 2006. Роль місцевих органів влади у забезпеченні інвестиційної привабливості регіону. *Тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські інтеграційні процеси і транскордонне співробітництво»*, том 2. Луцьк, Україна, 18- 19 травня 2006 р. Луцьк: Редакційно - видавничий дім «Вежа».

32. Дробенко, Ю.Г., 2004. Кластер як організаційний механізм підвищення ефективності діяльності підприємств у регіоні. *Тези доповідей і повідомлень всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми розвитку підприємств і нових економічних структур в сучасних умовах»*. Донецьк, Україна, 20-21 травня 2004 р. Донецьк: Ротапринт ІЕП НАН України.

33. Дробенко, Ю.Г., 2003. Характер розвитку туристичної інфраструктури у Львівській області. *Труды IV Международной научной конференции студентов и молодых ученых «Управление развитием социально-экономических систем: глобализация, предпринимательство, устойчивый экономический*

рост», часть 2. Донецьк, Україна, 25 травня 2003 р. Донецьк: Норд Компьютер.

АНОТАЦІЯ

Бондаренко Ю.Г. Механізм державного управління інвестуванням в рекреаційній сфері. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Національний університет «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України, Львів, 2019.

Дисертацію присвячено розкриттю теоретико-методологічних основ та розробці практичних рекомендацій щодо формування механізму державного управління інвестуванням в рекреаційній сфері. Проаналізовано та визначено місце і роль рекреації та її вплив на психофізичний і емоційний стан населення зокрема. Удосконалено комплексну модель активізації інвестиційних процесів у формуванні рекреаційно-туристичного продукту-послуги. Удосконалено практичні підходи до формування стратегічних напрямів розвитку рекреаційної сфери з урахуванням доцільності формування рекреаційних кластерів як базису для утворення рекреаційного простору. Розроблено матрицю вибору стратегічних напрямків розвитку України у розрізі її областей. Результатом дослідження є розроблення моделі послідовного підвищення інвестиційної привабливості рекреаційної сфери у системі державного адміністрування з врахуванням попередньо сформованого механізму управління.

Ключові слова: механізм, інвестиції, механізм державного управління інвестуванням, рекреація, організації рекреаційної сфери.

АННОТАЦИЯ

Бондаренко Ю.Г. Механизм государственного управления инвестиционными процессами в организациях рекреационной сферы. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук (доктора философии) по специальности 08.00.03 - экономика и управление национальным хозяйством. - Национальный университет «Львовська політехніка» Министерства образования и науки Украины, Львов, 2019.

Диссертация посвящена раскрытию теоретико-методологических основ и разработке практических рекомендаций по формированию механизма государственного управления инвестированием в рекреационной сфере. Проанализированы и определены место и роль рекреации и ее влияние на психофизическое и эмоциональное состояние населения в частности. Усовершенствована комплексная модель активизации инвестиционных процессов в формировании рекреационно-туристического продукта-услуги. Усовершенствованы практические подходы к формированию стратегических направлений развития рекреационной сферы с учетом целесообразности формирования рекреационных кластеров как базиса для образования рекреационного пространства. Разработана матрица выбора стратегических направлений развития Украины в разрезе ее областей. Результатом исследования является разработка модели последовательного

повышения инвестиционной привлекательности рекреационной сферы в системе государственного администрирования с учетом предварительно сформированного механизма управления.

Ключевые слова: механизм, инвестиции, механизм государственного управления инвестированием, рекреация, организации рекреационной сферы.

ANNOTATION

Bondarenko Yu.G. Mechanism of state administration of investing in recreational sphere. – On the rights of a manuscript.

The thesis for a candidate of economic sciences degree on speciality 08.00.03 - economics and management of national economy. – Lviv Polytechnic National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Lviv, 2019.

The dissertation is dedicated to the disclosure of theoretical and methodological foundations and the development of practical recommendations for the formation of the mechanism of state administration of investments the recreational sector. The current state of recreational sphere of Ukraine and its investment suitability are analyzed. The place and role of recreation and recreational sector organizations in the national economy and their influence on the psychophysical and emotional state of the population are determined. It is proved that the factor of trust in the economic system of the state, including all its institutions, is an important component, which prompts organizations to re-invest their assets, taking into account risk factor, the payback period in long-term perspective. In general, the factor of trust and the level of qualification of government bodies contribute significantly to the creation of favorable conditions for the development of the state, including economics, social, environmental components of life. In addition, structural components of the recreational sphere are studied and clarified in the research, which include: consumers of recreational product (recreators); recreational sphere organizations; state, local authorities; non-governmental organizations (public organizations). Their interdependence and interaction are analyzed, their influence the formation of the mechanism of management of investment processes is studied by determining the outcome of the expectation of each subject from the mutual cooperation.

It is concluded that the state carries out social policy regarding the population as a consumer of recreational services and a political and economic function concerning recreational organizations. Therefore, the recreational sphere requires state regulation in two directions: the popularization of recreational activities in society and the development of the economic branch of recreational services. It is proposed to consider the population as the main element of the formation of the state and as the creator of its material wealth. In particular, it has been determined that, because of the function of its consumption function, population is a significant source of income for recreational sector organizations and, accordingly, affects the growth of investments directed towards the development of the recreational sphere. Accordingly, in the research population is considered to be the main forming capital of the state, which, in combination with the land (territory) and its natural wealth, forms the state as a sovereign political, economic territorial unit.

A comparative analysis of the institutional conditions for the functioning of the recreational sphere in Ukraine and abroad has been carried out. The examples of the organization of recreational leisure in the world and the normative and legal documents

regulating their activities are presented, in particular in such states as: Poland, Canada, USA. It is determined that the main function of state institutions is to create conditions for the effective functioning of economic entities of the market system, which include recreational sphere organizations. The role of public administration in conducting recreational activity in Ukraine and preservation of its natural and recreational sphere is substantiated. It is stated that the recreational sphere is represented only in one Order "On Approval of the Regulation" On recreational activities within the territories and objects of the nature reserve fund of Ukraine ".

Theoretical and scientific approaches to the definition of the concept of "organization of the recreational sphere" are generalized and systematized and their place in the cyclical development of the economy is determined. Comparison of capital investments by types of economic activity for the period from 2010 to 2017 is conducted. A complex model of activation of investment processes in the formation of a recreational product-service has been improved taking into account the existing recreational potential of the territory and the characteristics of consumer behavior of the population depending on the income level of the family.

The types of activities that characterize recreation and tourism as economic categories are investigated, where the general similarity of these concepts is clarified. As a result, activities that are not inherent in tourism activity are highlighted, but it distinguishes recreation and points to considerably wider limits of recreation in comparison with tourism.

The research introduces the author's vision of the mechanism of investment processes administration at the level of state authorities is presented, which will promote the effective development of the recreational sphere and will create an appropriate recreational environment. This mechanism has become the basis for developing a mechanism for managing investment processes in recreational sphere organizations. According to the results of the research, the concept of the mechanism of administration of investment processes and determining the nature of its influence on the organization of the recreational sphere, a generalized model of interdependence and complementarity of the participants of the investment process has been proposed, which identifies the needs of all participants whose satisfaction will contribute to the development of these organizations.

Practical approaches to the formation of strategic directions of recreational sphere development have been improved, taking into account the expediency of forming recreational clusters as a basis for the creation of a recreational space in the developed territories in all regions of Ukraine. The matrix of the choice of strategic directions of development of Ukraine in the context of its regions with the consideration of recreational potential and their investment level is developed.

The result of the research is the development of a model for the consistent increase of the investment attractiveness of the recreational sphere in the system of state administration taking into account the above mentioned administration mechanism. The necessity of in-depth study of the mechanism of investment management in the recreational sphere is proved.

Key words: mechanism, investment, mechanism of state administration investment, recreation, organization of recreational sphere.